

laktitli bordürde de belirgindir. Bu detaylar yapıya XVIII. yüzyıl sonlarında ve XIX. yüzyıl başındaki tâdilâtlar sırasında ilâve edilmiştir. Minare şerefesine ise bu biçim 1866 tâdilâtında verilmiştir ki o dönemde inşa edilen birçok yapının minaresiyle benzerlik gösterir. Minarenin bu kısmı 1961 yılı sonu ve 1962 yılı başlarında tamir edilmiştir. Mescidin bânisî olan İmam Ali Efendi'nin şâhîde taşı kitâbesiz mezarı mescidin yakınında Cevad Paşa Kütüphanesi'nin arka kısmında yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ayvansarâfi, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 213; a.e.: *Camilerimiz Ansiklopedisi* (haz. İhsan Erzi), İstanbul 1987, II, 64-66; Ekrem Hakkı Ayverdi, *Fâtiḥ Devri Mi'mârîsi*, İstanbul 1953, s. 19; a.mlf., *Osmanlı Mi'mârîsi III*, s. 475-476, rs. 745-746; Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Ankara 1962, I, 109; Semavi Eyice, "İstanbul Minareleri", *Türk San'atı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*, İstanbul 1963, I, 51, rs. 144; a.mlf., "İstanbul'da Bazı Cami ve Mescid Minareleri", *TM*, X (1953), s. 257, rs. 24; *Eminönü Camileri* (nşr. Eminönü Müftülüğü), İstanbul 1987, s. 148-149; "Nallı Mescit", *DBİst.A*, VI, 42-43.

ENİS KARAKAYA

NALLINO, Carlo Alfonso

(1872-1938)

İtalyan şarkiyatçısı.

Torino'da doğdu. İlk ve orta tahsilini babasının işi sebebiyle Udine şehrinde tamamladı; bu sırada okul dışında bazı eğitim çevrelerine girerek tarihî coğrafya kitapları ve seyahatnâmeler okudu. 1889'da Torino Üniversitesi'ne kaydoldu. Grekçe, Latince ve başlıca Batı dillerini öğrenmeye devam ederken Arapça, Farsça, Türkçe, ardından İbrânîce, Süryânîce öğrendi ve tarihî coğrafyaya olan tutkusuna astronomiyi de kattı. Arap asıllı coğrafyacıların meridyen hesaplarını incelemek için ülkesindeki kaynaklardan faydalandıktan sonra 1891'de Almanya'ya gidip Münih Kütüphanesi'ndeki Hamdullah el-Müstevfi'nin *Nüzhetü'l-ḳulûb'*undan başlayarak bu alandaki tesbitlerini güçlendirdi. Tahsilini sürdürürken Torino Kütüphanesi'ndeki Arapça, Farsça, Türkçe ve Süryânîce kitapların katalogunu hazırladı. 1893'te üniversiteden mezun olmak için kaleme aldığı "Al-Khwarizimi e il suo rifacimento della geografia di Tolomeo" (Muhammed b. Mûsâ el-Hârizmî ve onun Batlamyus coğrafyasını yeniden düzenlemesi) başlıklı tezini Accademia Nazionale dei Lincei'de (Roma) sundu ve büyük övgü aldı. 1893-1894 kışını bir devlet bursuyla Kahire'de geçirdi ve Ezher'e devam ederek Arapça'sını, Mısır'da konuşulan

lehçenin bir el kitabını (*L'arabo parlato in Egitto. Grammatica, dialoghi e raccolta di circa 8000 vocaboli*, Milano 1900) yazacak kadar ilerletti. 1894 sonbaharında İspanya'ya gitti ve Escorial'deki Doğu yazmalarını inceledi.

Akademik kariyerine 1894 sonlarında Napoli Üniversitesi'nde başlayan Nallino, görevine 1900-1913 yılları arasında Palermo Üniversitesi'nin Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde devam etti ve burada Michele Amari için iki ciltlik bir armağan kitabının çıkarılmasını sağladı (*Centenario della nascita di Michele Amari*, I-II, Palermo 1910). Daha sonra profesör olarak Michelangelo Guidi'nin ısrarı üzerine ölümüne kadar kaldığı Roma Üniversitesi'ne gitti ve Michele Amari'nin başlattığı çalışmaları sürdürdü. Ayrıca onun *Storia dei Musulmani di Sicilia* (Firenze 1854-1872) adlı büyük eserini tekrar ele alıp yeni ilâvelerle neşretti (*Storia dei Musulmani di Sicilia. Seconda edizione modificata e accresciuta dall'autore, pubblicata con note a cura di Carlo Alfonso Nallino*, I-III, Catania 1933-1939). 1909-1912 ve 1927-1931 yılları arasında Kahire Üniversitesi'nde ders verdi.

Nallino'nun ilim dünyasına en büyük katkılarından biri, 1921'de müdürlüğüne tayin edildiği Roma Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsü'nün aynı yıl içerisinde ünlü yayın organı *Oriente Moderno*'yu kurmasıdır. Bundan başka sempatzanı olduğu faşist iktidarının âbidevi eseri *Enciclopedia Italiana*'nın da kurucu kadrosu arasında yer aldı ve bütün ciltlerine (I-XXXV [1929-1937]) maddeler yazdı.

Çalışmalarını daha çok Arabistik ve İslâmoloji üzerinde yoğunlaştıran Nallino arkasında birçok kitap, makale, nekroloji ve kitap tanıtım yazısı ile başta *Enciclopedia Italiana* ve *The Encyclopaedia of Islam* olmak üzere çok sayıda ansiklopedi maddesi bırakmış, bunların sağlığında basılmayanları dahil tamamı kızı Maria Nal-

lino'nun düzenlemesiyle Roma Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsü tarafından altı ciltlik bir külliyat halinde yayımlanmıştır (*Raccolta di scritti editi e inediti* (a cura di Maria Nallino, Istituto per l'Oriente, Roma 1939-1948). Külliyatın ciltleri Nallino'nun şu konularda yazdığı eserleri kapsamaktadır: I (1939): Suudi Arabistan; II (1940): İslâmiyet, sûfîlik, tarikatlar; III (1941): İslâm öncesi Arabistan tarihi, İslâmî kurumlar; IV (1942): İslâm hukuku, Doğu hıristiyanları hukuku; V (1944): Astroloji, astronomi, coğrafya; VI (1948): Edebiyat, dil, dil bilimi, çeşitli konular. Enstitü Nallino'nun ayrıca şu üç kitabını da tekrar yayımlamıştır: *Vita di Maometto* (Roma 1946), *La letteratura araba dagli inizi all'epoca della dinastia umayyade* (Roma 1948), *Chrestomathia Qorani Arabica* (Roma 1963).

BİBLİYOGRAFYA :

J. Fück, *Die Arabischen Studien in Europe*, Leipzig 1955, s. 299-301; F. Gabrieli, *La storiografia arabo-islamica in Italia*, Napoli 1975, s. 75-77; a.mlf., *Orientalisti del Novecento*, Roma 1993, s. 3-13; a.mlf., "Ricordando Carlo Alfonso Nallino", *Levante*, XVII/2, Roma 1970, s. 5-11; a.mlf., "Nallino e la letteratura araba", a.e., XX/1 (1973), s. 42-46; A. Balinetti, *Carte private di Carlo Alfonso e Maria Nallino: Inventario*, Roma 1995, s. 85-88; E. Littmann, "Carlo Alfonso Nallino 1872-1938", *ZDMG*, XCII (1938), s. 633-653; G. Levi Della Vida, "Carlo Alfonso Nallino (1872-1938)", *OM*, XVIII (1938), s. 459-478; a.mlf., "A un venticinquennio della morte di Carlo Alfonso Nallino", a.e., XLIII (1963), s. 526-530; "Bibliografia degli scritti di Carlo Alfonso Nallino", a.e., XVIII (1938), s. 479-482; E. Rossi, "Come il Nallino dirigeva Oriente Moderno", a.e., s. 483-486; a.mlf., "Nel primo anniversario della morte di Carlo Alfonso Nallino", a.e., XIX (1939), s. 408-413; M. Guidi, "Carlo Alfonso Nallino", *RSO*, XVIII (1940), s. 155-162; "Bibliografia degli scritti di C. A. Nallino", a.e., s. 163-171; *Levante*, XX/1, Roma 1973 (Palermo Üniversitesi'nin Istituto di studi Orientali bölümünde düzenlenen toplantıda sunulan bildiriler).

MAHMUT H. ŞAKIROĞLU

NALLINO, Maria

(1908-1974)

İtalyan şarkiyatçısı.

Palermo'da doğdu; Carlo Alfonso Nallino'nun kızıdır. 1929 yılında Roma Üniversitesi Edebiyat-Felsefe Fakültesi'nin Şarkiyat Bölümü'nden Nâbiga el-Ca'dî ve şairleri üzerine hazırladığı lisans teziyle mezun oldu. 1962'de Venedik Üniversitesi'nde Arap Dili ve Edebiyatı Kürsüsü'nü kurdu ve profesörlüğüne getirildi. Yetişmesi sırasında babasından ve onun ilmî çevresinden sonra özellikle Giorgio Levi Della Vida'dan

Carlo Alfonso Nallino